

Fesztiválturizmus és fesztiválgazdaság: Tihany és Fehérvárcsurgó összehasonlító vizsgálata³

Absztrakt

A tanulmány célja az, hogy a fehérvárcsurgói Károlyi-kastély és Tihany példáján megvizsgálja a fesztiválok szerepét, jelentőségét a kulturális turizmus alakulásában. A vonatkozási pontot két olyan helyszín jelentette, amelyek szoros összefüggésben vannak az épített örökséggel. A fehérvárcsurgói Károlyi-kastély Fehérvárcsurgó település legjelentősebb vonzerejének tekinthető, Tihany esetében pedig a félsziget számos vonatkozásban megjelenítője a nemzeti kulturális örökségnek – így tehát a tanulmány ugyanabban a témakörben két egymástól lényegesen eltérő helyszín összehasonlító vizsgálatát végezte el. A tanulmány a koncepciójában és az elemzésben figyelembe vette az Európai Unió 2017-ben elfogadott ajánlásait a kulturális örökségekkel kapcsolatban, valamint a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 vonatkozó megállapításait.

Kulcsszavak: fesztiválturizmus, turizmus-gazdaság, kulturális örökség, Fehérvárcsurgó, Tihany

1 iASK kutató, professzor emeritus, Soproni Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar; [e-mail: kulcsar.laszlo@uni-sopron.hu](mailto:kulcsar.laszlo@uni-sopron.hu), la.kulcsar@gmail.hu.

2 PhD, pályázati menedzser, Csákvár Város Önkormányzata; e-mail: bodrogailaszlo@gmail.com.

3 A tanulmány az EFOP 3.6.1-16-2016-00012 kódszámú „Innovatív megoldásokkal Zala megye K+F+I tevékenysége hatékonyságának növeléséért” című projekt támogatásával végzett kutatás eredményein alapul.

DOI: http://dx.doi.org/10.31570/Prosp_2019_04_3.

Bevezetés

A tanulmány célja, hogy a fehérváracsurgói Károlyi-kastély és Tihany példáján megvizsgálja a fesztiválok szerepét, jelentőségét a kulturális turizmus alakulásában.⁴

A vonatkozási pontot két olyan helyszín jelentette, amelyek szoros összefüggésben vannak az épített és más kulturális örökséggel, de térszerkezetük, földrajzi adottságaik alapvetően különböznek. A fehérváracsurgói Károlyi-kastély a település legjelentősebb vonzerejének tekinthető, Tihany esetében pedig a félsziget számos vonatkozásban megjelenítője a nemzeti kulturális örökségnek. A tanulmány tehát ugyanabban a témakörben két egymástól lényegesen eltérő helyszín összehasonlító vizsgálatát végezte el.

A kulturális és örökségturizmus ma már a turizmusszektor nagyobb részét alkotja, s egyes becslések szerint növekedése meghaladja az évi 15%-ot. Ezekkel kapcsolatos veszélyek a vizsgált területek esetében elsősorban Tihanynál mutatkoznak, ahol az évi egymilliót meghaladó látogató, amelynek többsége néhány hónapra koncentrálódik, ebben a vonatkozásban is komoly feladatok elé állítja a település vezetőit. A 2030-ig szóló magyar turisztikai stratégia igen nagy jelentőséget tulajdonít a *kulturális turizmusnak*. Kiemeli, hogy egyrészt nagyon sokféle termékcsoport alkotja ezt a turisztikai ágazatot, másrészt pedig fejlődésének dinamizmusát hangsúlyozza. Ebből következően adódnak a feladatok is. Természetesen nem kerülhetők meg a fejlesztések, amelyek alapvető követelményei az adott térségnek és kulturális attrakcióknak, termékeknek, ugyanígy elengedhetetlen az örökségvédelem korszerűsítése, alkalmazkodva a tájhoz, a környezethez, valamint a desztináció képviselte értékek gondozása és a kapcsolódó ismeretek terjesztése. Az Európai Unió 2017-ben fogadta el a tagállamoknak szóló ajánlásokat a kulturális örökséggel kapcsolatos stratégiáról. Ezekben az ajánlásokban, amelyek tartalmazzák a 21. században követendő megfontolásokat (European Cultural Heritage Strategy for the 21st Century 2018), három prioritást fogalmaztak meg, mint olyanokat, amelyeket a kulturális örökséghez kapcsolódó intézményeknek figyelembe kell venniük.

- Az első a társadalmi komponens, amely közel hozza a kulturális örökséget képviselő közösségeket, programjaikat, tevékenységeiket az érdeklődő közönséghez.
- A második komponens arra szolgál, hogy a kulturális örökséget hozzákapcsolja a térségi és gazdasági fejlődéshez a turizmuson és a foglalkoztatáson keresztül.

⁴ Fesztiválok alatt igen sokféle eseményt érthet az olvasó. Nem feltétlen csak kulturális és nem főképpen az adott tér kulturális, művészeti üzenetéhez kapcsolódó eseményeket. A tanulmány csak azoknak a fesztiváloknak az elemzésére szorítkozik, amelyek a „genius loci”, a hely szelleme sajátosságaihoz kapcsolódnak.

- A harmadik eleme a prioritáseggyüttesnek az, hogy a kulturális örökség a képzésen, a tudástranszferen és az oktatáson keresztül járul hozzá a fenntartható fejlődés kialakulásához az adott térségben és közösségekben.

Ezek a dimenziók természetesen nem függetlenek egymástól, de sokszor előfordul, hogy a kulturális örökség egy-egy elemét képviselő fesztiválok jutnak aránytalanul domináns szerephez, míg mások háttérbe szorulnak.

A *társadalmi komponens* érvényesítése a fesztiválokön a dokumentum szerint az aktivitás biztosításán keresztül valósul meg. A részvétel hozzájárul a kollektív emlékezet megőrzéséhez, továbbá erősíti a helyi közösség és a szélesebb társadalom kohézióját. A kulturális örökséghez tartozó programok a *gazdasági komponens* érvényesülésében is komoly szerepet játszhatnak: növelik a foglalkoztatottság színvonalát, a jövedelmet, és támogatják a kulturális örökséghez kapcsolódó marketingmunkát. A kulturális örökséggel kapcsolatos *oktatás és képzés*, amely megvalósulhat a fesztiválokön és más programokon keresztül, megismerteti a történelmet, a régi szokásokat, erősíti a nemzeti identitást.

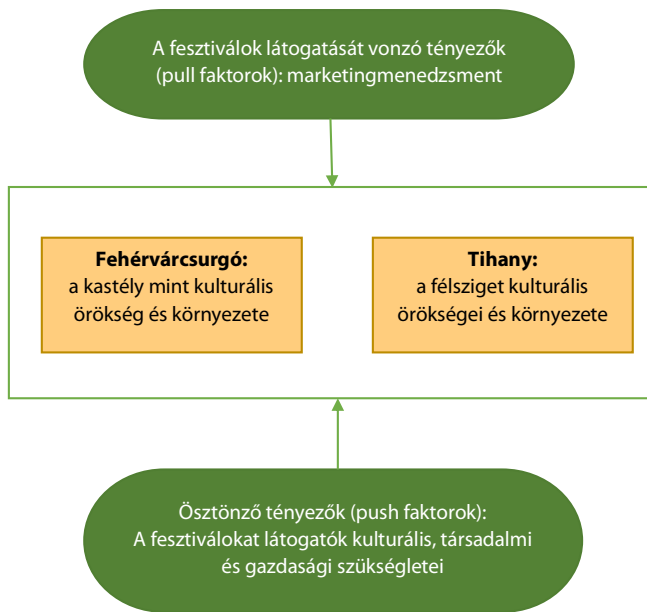
A tanulmány arra koncentrál, hogy felmérje, a kulturális fesztiválok mely összefüggései bírnak elsősorban fontossággal az épített és a kulturálisörökség-turizmussal kapcsolatban. A fesztiválok szerepét a kulturális turizmusban két szempont alapján közeliíti meg a tanulmány. Az egyik megközelítés a kulturális fesztivált és annak helyszínét helyezi a középpontba, és ehhez kapcsolja az egyéb rendezvényeket, a másik megközelítés szerint a kulturális fesztiválok gazdagítják az egyébként is látogatott helyszín programját, mintegy kihasználva a látogatottságot, kapcsolódva a helyszín épített és környezeti örökségéhez. Ebben az esetben a helyszín képviseli az alapvető értéket, a fesztivál ebből a szempontból másodlagos ugyan, de jelentősége a kulturális örökség megismertetésében, a nemzeti identitás erősítésében és fenntartásában ugyanúgy fontos, mint gazdasági értelemben. E két megközelítés elsősorban az elemzés szempontjából módszertanilag lényeges számunkra, hiszen azt is tudjuk, hogy sok esetben nehéz elkülöníteni e két tényezőt – a helyszín által képviselt értékeket és a fesztivál által képviselt értékeket – egymástól vagy sorrendet megállapítani közöttük.

Szakirodalmi és elméleti háttér

A fehervárcsurgói Károlyi-kastély lokációja igen behatárolt, a kastélyépületre és az azt körbevevő területre koncentrálódik, Tihany esetében a lokáció nagyságrendileg nagyobb, és maga a félsziget, valamint jellegzetes helyszínei együtt jelentik a nemzet kulturális örökségét.

A behatárolt lokalizáció a Károlyi-kastély esetében bizonyos értelemben könnyebb meghatározottságot jelent, hiszen a kastély történelmi, kulturális és tudományos jellegzetességei meghatározzák azokat a lehetőségeket, amelyek helyileg és orientációját tekintve is nagyobb realitást biztosítanak az olyan fesztiváloknak, amelyek illeszkednek az épületegyüttes üzeneteihez. Másrészt viszont nehezebb is a helyzet, mert a fesztiválok szervezői számára a kulturális jelleg sajátosságai megkötöttséget is jelentenek, amelyek következményei lehetnek a gazdasági eredményesség alakulására is.

1. ábra: A tanulmányban alkalmazott elemzési modell

Forrás: Saját ábra

A behatárolt lokalizáció sajátosságai miatt soha nem alakulhat ki olyan mértékű turizmus, amely a település szempontjából lényeges lehet. Ha a Károlyi-kastély nem lenne Fehérvárcsurgón, a település mondhatni jellegtelen lenne, komoly vonzerővel nem rendelkezne. Az 1. ábra a két helyszínt bemutatva azonos modellt, azonos faktorokat vázol fel, de igen eltérő megoldások elemzését sejteti.

Tihanyban a helyzet teljesen más, de – hasonlóan a másik helyszínhez – nem probléma nélküli. A tihanyi fesztiválok igen sokrétűek és erős szállal kötődnek valamelyik természeti örökséghez, kulturális, egyházi hagyományhoz. Ennek megfelelően Tihany sokféle kulturális rendezvénynek, köztük fesztiváloknak ad helyet, összekapcsolva őket

egymással. A tihanyi fesztiválok illeszkednek azokhoz az attrakciókhoz, szolgáltatásokhoz, amelyeket a félsziget kínál számukra. Ellentétben Fehérvárcturgóval, ez a körülmény meghatározza azt a sokrétűséget, amely a fesztiválok jellegében megmutatkozik (pl. Levendula, Garda stb.). A problémákat elsősorban az okozza, hogy a rendelkezésre álló infrastruktúra túlságosan nagy látogatói terhelés alatt áll, és az ebből adódó nehézségek visszahatnak a látogatói vélemények alakulására.

A fesztiválturizmussal kapcsolatos szakirodalom az elmúlt egy-két évtizedben igen erősen megnövekedett, többnyire annak hatására, hogy a kulturális turizmus helyzete is jelentősen erősödött az ágazatban szinte az egész világon, így Magyarországon is. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy – akárcsak a világ más helyein, így Magyarországon is – a regionális különbségek visszatükröződnek a kulturális turizmus helyzetében is. Számos gazdasági, társadalmi egyenlőtlenség árnyalja ezt a növekedési trendet (Kulcsár et al. 1996; Obádovics–Kulcsár 2004). Többek között ezért is érezzük igen fontosnak azt, hogy a nemzetközi szakirodalom alapján bemutassuk a témakör jellegzetes elméleti megközelítéseit.

Jordan (2015) megállapította, hogy a fesztiválturizmus, s itt főként a kulturális fesztiválokra, a komoly művészetekkel kapcsolatos turizmusra gondolt, robbanásszerűen növekedett elsősorban 1990 után, és megváltoztatta a kulturális piacot. Négrier (2015) hozzátette még azt is, hogy ez a változás a szabadtéri kulturális eseményeknek adott a korábbinál nagyobb teret. Azt is mondhatjuk tehát, hogy a magasabb színvonalat képviselő kulturális, művészeti fesztiválok is kivonultak a szabadba, ami addig jobbra csak a nagy popkoncertek tere volt. Ez a körülmény a kulturális, valamint az épített örökség számára különböző következményekkel járt. Egyrészt hozzáférhetőbbé tette a kulturális attrakciókat nagyobb számú látogató számára, hiszen a szabad tér több ember befogadására alkalmas, mint egy terem, másrészt szabadabb mozgást tett lehetővé, ami a látogatók számára előnyös, hiszen biztosítja a különböző generációk együttes részvételét. Az sem mellékes, sőt igen lényeges, hogy a szabadtéri kulturális fesztivál alkalmat ad több programon való egyidejű részvételre. Ezek a programok a kulturális mező különböző területéről származhatnak. Például természetismeret, kézművesség, tradicionális mesterségek megismerése, gyakorlása, komolyzenei, népzenei koncertek, előadások. Florida (2004, 2005) szerint nem csak arról van szó, hogy a kulturális rendezvények „kivonultak” a szabadba, hanem arról is, hogy a tradicionális kulturális rendezvényeket egyre inkább felváltja az úgynevezett „kreatív” turisztikai rendezvények sorozata, amelyekben a látogató nem csak szemlélője, rácsodálkozója a kulturális eseményeknek, fesztiváloknak, hanem azok lehetőségét kínálnak arra, hogy a látogatók aktívan részt vegyenek a programokban.

Maggiore és Vellecco (2012) a kulturális körzet kategóriáját vezetik be tanulmányukban, ahol a lokalitásra helyezik a hangsúlyt, és középpontba az értékek változását helyezik. A kulturális programok, fesztiválok azokat az értékeket erősítik a helyi közösségben és a látogatók között is, amelyek a helyszín miliójét jellemzik. Esetünkben a kulturális körzet koncepciója értelmezhető mind a fehérvárcsurgói Károlyi-kastély, mind pedig Tihany vonatkozásában. Az igaz, hogy a Károlyi-kastély esetében a „magaskulturális” képviselő körzet nem túl nagy területet ölel fel, de azon belül a preferált magaskulturális értékek kapják a hangsúlyt. Tihany esetében ez főként a jövőre utaló stratégiai koncepciót erősíti oly módon, hogy az abban tükröződő fejlesztési irány markáns nemzeti kulturális-, szakrálisörökség-kultuszt helyez előtérbe. Az Európai Unió fenti ajánlásai tehát a kulturálisörökség-turizmuson belül megfigyelhető fesztiválokat és azok hatásait egy rendszerszerű megközelítésben értelmezik, ezt a megközelítést ítélik célravezetőnek a társadalmi, gazdasági, az ismeretbővítő és identitást erősítő hatások érvényesülése szempontjából is.

Több szerző, például MacLeod (2006), a fesztiválok változó szerepét, funkcióit a posztmodern társadalom felfogásával hozza összefüggésbe. A posztmodern felfogásban alapvetően megkülönböztethető két fesztiváltípus: az egyik a konkrét helyszínhez kötődik, ez alatt nem a rendezés alkalmasságát értjük, hanem a hely szellemét, történelmi tradícióit. Így például az 1066. évi hastingsi csata emlékére rendezett fesztiválokat nem lehet sikeresen megrendezni Magyarországon vagy Ausztráliában a dél-angliai helyszín helyett – éppúgy, ahogyan a tihanyi Garda Fesztivált vagy Levendula Fesztivált sem más helyszíneken. Ezek az úgynevezett „*place-based*” fesztiválok, amelyek nem utaztathatók. A fesztiválok másik típusa viszont igen, ezek a helyszíntől független (*placeless*) fesztiválok, ahol a rendezés helyszíne akár változtatható is (pl. rockkoncertek vagy komolyzenei fesztiválok). A kulturális fesztiválok rendezői sok esetben jelentős erőfeszítéseket tesznek azért, hogy ez utóbbi eseményeket helyhez kössék, s hozzácsatolják a helyszínhez, részévé tegyék a helyszínhez köthető szellemiségnek. Az előbbire Tihany általában jó példa, az utóbbi inkább a fehérvárcsurgói Károlyi-kastélyhoz kötődik, meglátásunk szerint a kastély menedzsmentje sikeresen alakítja ezt a „honfoglalást”. Másképpen szólva erősítik a látogatókban azt az érzést, hogy nem egyszerűen egy helyszínre, egy fizikai térre (*space*) érkeznek, hanem egy olyan helyszínre (*place*), ami sok emocionális jelentéssel rendelkezik, amelyek számukra értéket jelentenek. Ez a különbségtétel jogos Tihany esetében is, ahol a művészetek mellett a természeti szépségek, a nemzeti identitást és a szakrális értékeket erősítő jelentések is megtalálhatók.

A szabadtéri kulturális fesztiválok a már említettek mellett azért is bírnak különös jelentőséggel, mert reprezentálják egy kulturális közösséghez való tartozást, legyen az

lokális, vallási vagy nemzeti közösség. Hartley (2004) szerint a fesztiválok identitást megmutató és erősítő hatása nemcsak kulturális rendezvényeken, hanem tradicionális termékek és mesterségek, a tájhoz fűződő emlékek, népszokások stb. bemutatásán keresztül is érvényesül. Ugyanő felhívja a figyelmet arra is, hogy a kulturális turizmus veszélyeket is rejt magában, amelyeket célszerű elkerülni. Nem minden esetben csak környezeti problémákról lehet szó, de olyan társadalmi változásokról is, amelyek pont a sugalmazott kulturális értékeket áldozzák fel a kereskedelmi, üzleti megfontolások érdekében. Gustafsson (2009) szintén erre a veszélyre figyelmeztet, amikor kifejti, nem szabad megengedni, hogy a kulturális attrakciókhoz nem kötődő, nem autentikus kereskedelem jöjjön létre a szabadterei fesztiválok mellett. Huibin és munkatársai (2012) emellett arra is felhívták a figyelmet, hogy a kulturálisörökség-turizmus gyors fejlődése veszélyezteti maguknak az örökségi színtereknek az objektumait, legyenek azok épületek, tájak, növényzetek stb., továbbá erősen terheli a környezetet. Ezeket a figyelmeztetéseket érdemes nekünk is komolyan venni.

A fesztivál-gazdaságtan megközelítésében ez az összefüggés azt is jelenti, hogy pl. a megtérülés kérdéseit nem lehet csak magának az eseménynek az adatai alapján értékelni. Ezt a megállapítást szemlélteti a 2. ábra. Az ábra jelzi, hogy a fesztivál gazdasági megtérülését közvetlen és közvetett szempontok alapján lehet csak értékelni. A fesztivál gazdasági és egyúttal társadalmi megtérülését csak környezetének gazdaságára és a társadalomra gyakorolt hatásával együtt lehet megállapítani (Bodrogai et al. 2016). Bár nehezen lehet számszerűsíteni, sokszor lehetetlen is, de lényeges hatást jelent az is, amit a fesztivál gyakorol a látogatók tudatára, értékrendszerére. A fesztiválgazdaságnak tehát minden desztináció esetében számba kell vennie nem egyszerűen csak az anyagi ráfordításokat s azok eredményességét (nyereséget vagy veszteséget), de a társadalmi hatásokat is, amelyek úgyszintén megtalálhatók mindkét oldalon. Például Tihany esetében az egyes társadalmi csoportok eltérően értékelhetik az eseményeket vagy a turisták jelenlétét. Magukat a turistákat is különböző hatások érhetik, amelyek befolyásolják fizikai, mentális és szociális „egészségüket” (Wood 2019). Az eltérő érdekek és az érintettség más és más társadalmi hatásokat eredményezhet pl. az önkormányzatnál, a vállalkozóknál és az ott élők vagy rendszeresen hosszabb időt ott töltők csoportjaiban. Érdek-összeütközések és érdekszövetségek jöhetnek létre rövidebb vagy hosszabb távon, amelyek módosíthatják az ott élők reprezentációját a helyszínekről, módosíthatják a külső társadalom már meglévő reprezentációját is pozitív vagy akár negatív irányban.

Mindkét általunk vizsgált helyszínen megtalálható a „belső” és a „külső” társadalom reprezentációjának különbsége, amikor például a fehérvárcsurgói Károlyi-kastély menedzsmentje nem teljesen úgy értékeli a kastély funkcióit, mint a látogatók egyes cso-

portjai. Tihany esetében a képlet összetettebb, mivel a helyi társadalom sem egységes, és a megjelenő turisták is eltérő reprezentációkat csatolnak a félszigethez. A „véletlenül beeső” turistákat leszámítva a vendégek többnyire azt a képet keresik, ami kialakult bennük a személyes vagy a tömegkommunikáció vagy az internet által „kultivált” információk alapján (Halfacree 1993, 1995). Mindkét esetben van mód arra, hogy a reprezentációkat, tehát jelen esetben a kastélyról és Tihanyról kialakult képeket alakítani lehessen a megfogalmazott stratégiának megfelelően (Wassler et al. 2019). Elsősorban oly módon, hogy összekapcsolódjanak a „külső társadalom – látogatói csoportok” és a „belső társadalom – Tihany esetében az állandó és nem állandó helyi lakosság, valamint a fontos turisztikai szereplők, a Károlyi-kastély esetében pedig a többféle funkciót képviselő menedzsment” által kialakított reprezentációk.

2. ábra: A fesztiválgazdaság színterei

Forrás: Saját ábra

A látogatók nagyobbik része – amit a szakirodalom is megerősít – nem egyszerűen egy programot jelöl meg motivációként (kivételek persze adódnak, pl. popkoncertek, VOLT Fesztivál, Sziget Fesztivál, de még az ilyen esetekben is fontossággal bír a helyszín teljes kínálata, jellege, ha nem is említik alapvető motivációként), hanem egy területet, területet, amelyben a fesztivál csak az egyik vonzerő. Erre a később bemutatott interjúk információi mindkét vizsgált helyszínen jó példák lehetnek.

A tanulmányunkban példaként vizsgált területek közül elsősorban a fehérvárcurgói Károlyi-kastély esetében lehet fokozott jelentősége Angeloni (2013) megállapításának, miszerint a gyorsan növekedő kulturális turizmus és az e turizmuson belüli rendezvények igen komoly versenynek vannak kitéve, s a verseny egyre inkább nemzetközi jelleggel rendelkezik. A Károlyi-kastély programkínálatának tehát nemzetközi szintéren kell versenyeznie, ahol, elsősorban Európában, szinte megszámlálhatatlan a szóba jöhető versenytárs. Később még szólunk róla, de most is kijelenthetjük, hogy a nemzetközi együttműködés erősítése az útja annak, hogy a programok, benne a fesztiválok és más programok, az eddiginél is jelentősebb sikert érjenek el a Károlyi-kastélyban.

Első látásra úgy tűnhet, hogy Tihany kitettsége a versenynek nem olyan erős, mivel számos attrakciója unikális jellegű. Éppen a fesztiválok esetében válik viszont ez a verseny komollyá, amikor a meglévő és a fontosnak tartott értékeket sugalló attrakciókat kell még jobban színesíteni, erősíteni. A kulturális fesztiválok ugyanis ma már szervesen beépültek több Balaton-parti vagy partközeli település kínálatába. A települések közötti távolság nem olyan nagy, hogy az elrettentené a látogatókat, s így a versenyhelyzet valóban fennáll. A verseny tehát mindkét helyszínen jelentős tényező, s mint ezt Adongo és munkatársai (2019) a „Social Exchange Theory” alapján megállapítják, a siker egyik alapfeltétele a szereplők (vállalkozók, önkormányzat, turisztikai irodák, ügynökségek) hatékony kooperációjának megteremtése. Ugyanezt hangsúlyozzák Kulcsár és Brown (2005), valamint Larsen és Bærenholdt (2019) is, és az általuk megalkotott „Running Together” (Fussunk együtt/Csináljuk együtt) metafora az érintett szereplők – beleértve a látogatókat is – együttműködésének fontosságára utal.

Az alkalmazott módszerek

A tanulmány során az alkalmazott módszerek közül megkülönböztethetünk elméleti és empirikus módszereket. Az elméleti módszerek közé sorolhatjuk a hazai és a nemzetközi szakirodalom elemzését a fesztiválturizmus, a fesztivál-gazdaságtan és a kulturálisörökség-turizmus kapcsolatát illetően, valamint idetartozik a fesztiválok és az úgynevezett helyhez kötöttség (*place-based*) témakörének a szakirodalomban megjelent kapcsolata is (Kulcsár 2017).

Az empirikus módszerek közül alkalmaztuk az úgynevezett „primer” és „szekunder” módszereket. A primer módszert esetünkben az elkészített mélyinterjúk jelentették, a szekunder elemzésnél pedig felhasználtuk a témához illeszthető anyagokat, koncepciókat, terveket, jelentéseket, dokumentumokat. A mélyinterjúk vezérfonalát a *mellékletben*, a felhasznált dokumentumok listáját az *irodalomjegyzékben* közöljük.

A mélyinterjúkat a két kulturális örökség (fehérváracsurgói Károlyi-kastély, Tihany) kulcsfontosságú szereplőivel készítettük, illetőleg a szóba jöhető fesztiválok vezető munkatársaival. Összesen tíz mélyinterjú készült az önkormányzat vezetőivel, jelentős vállalkozókkal, a helyi menedzsment vezetőivel és a helyi turisztikai munkatársakkal.

A kutatás két helyszínének jellegzetes vonásai

Fehérváracsurgó

A fehérváracsurgói Károlyi-kastély természeti szépségekkel rendelkező területen fekszik, az úgynevezett móri árok területén. A kastély maga 6000 m² nagyságú, és mintegy 50 hektáros ősfákat tartalmazó parkkal rendelkezik. Szolgáltatásai, programjai illenek a kastély arisztokratikus jellemzőihez, főúri környezetéhez, az építető Károlyi György gróf tudományos és kulturális mecénás főúr emlékéhez. A kastély Fehérváracsurgó belterületén található, és könnyen megközelíthető a 81. számú főútvonalon. Székesfehérvár vagy Budapest közelsége inkább előny, mint hátrány, mivel nyugodt és csendes környezete elszigeteli a látogatót a nagyvárosi életstílustól, de mégis hamar elérhető. Kulturális központi jellege, komolyzenei programjai és hatalmas társadalomtudományi könyvtára a magaskultúra kedvelőinek nyújt megfelelő kulturális, szellemi környezetet. A parkot értékei, színvonala a virág- és dísznövénykultúra fontos központjává tette.

A kastély elhelyezkedése, jellege egyértelművé teszi, hogy a látogatók számára nyújtott programkínálat a magaskultúra része, ami önmagában is behatárolja a vendégkört, a látogatók csoportjait.

Mivel a kastély természeti és kulturális szempontból is elkülönül, a település népességének alakulása nem hat rá különösebben. A népességszám jelenleg ugyan enyhén emelkedő (1990 óta, és 2018-ban valamelyest meghaladta a 2000 főt), de még nem érte el az 1970. évi csúcst (több mint 2400 fő). A gyenge emelkedés 1990-ben kezdődött, 2015-ben felgyorsult, de azóta visszaesett és veszített dinamikájából. A Károlyi-kastély elsősorban a település munkaerőpiaca szempontjából jelentős, de ennek számszerű mértéke viszonylag csekély. A vendéglátó munkahelyek jelenleg is munkaerőhiánnyal szembesülnek.

Tihany

A Tihanyi-félsziget fekvése, táji adottságai természetföldrajzi értelemben és ökológiai értelemben is egyedülállóak. Az ország első tájvédelmi körzete, jelenleg a világörökségi címre pályázik. Turizmusának népszerűségét nagyban emeli, hogy több sajátos tájegy-

ség és arra jellemző élővilág található a területén. Nemzeti kulturális örökségünk több kiemelkedő emléke, intézménye szintén a félszigeten található, amelyek közül a leghíresebb az 1055-ben alapított bencés apátság. A félsziget a Balaton térségének legjelentősebb turisztikai célpontja. A „Tihanyi legenda” programban meghatározott hosszú távú turisztikai stratégia nemzeti zárandokhelyként határozza meg Tihanyt, s ez a meghatározás kijelöli a fejlesztés irányát is.

Ez az irány egyrészt programokban ölthet testet, amelyekbe beletartoznak a koncepciót erősítő fesztiválok is, másrészt viszont olyan magas szintű infrastrukturális fejlesztésekre van szükség, amelyek lehetővé teszik a nagyszámú turista fogadását és akár több napon át ott-tartását.

A célok és a helyszín adottságait illetően az egyik komoly feszültség a helyi lakosságot érintően mutatkozik. Tihany népessége 1980-ban érte el a csúcspontját a valamivel több mint 1500 lakossal, a szám azóta állandóan csökken. A népességcsökkenés 2017–2018 között felgyorsult, de természetesen több év megfigyelése szükséges ahhoz, hogy a népességdinamika trendjének alakulását megbízhatóan követni tudjuk. A 2. világháború után az 1980-ig tartó mérsékelt növekedés csökkenésre váltott, amelyet feltehetően gyorsított a félsziget lakosságának öregedése is. A Népeségtudományi Kutatóintézet népesség-előrejelzése szerint Tihany lakossága a 2050-es években ezer fő alá csökken (Obádovics 2017). A csökkenés legfontosabb oka az úgynevezett öregedési index drámai emelkedése, amely a természetes szaporodás jelentős csökkenését jelzi, valamint erre utalnak a korlátozott beköltözési lehetőségek, amelyek elsősorban az idősebb korosztályok arányát növelik. A népességdinamikai trendek természetesen komoly gazdasági problémákat is okozhatnak a jövőben. Ezek közé sorolhatjuk a már most is jelentkező munkaerőproblémát, a szolgáltatások rugalmas fejlesztésének kérdését is. Összességében, ha mindez nem változik, az nem csupán a fesztiválokra hat negatívan, de Tihany turisztikai terveire is. A „Tihanyi legenda” program megvalósulására mindenképpen szükség van, s ezen belül Tihany kulturális negyedének létrehozására, amely bázisként szolgálhat többek között a fesztiválok számára, mert csak Tihany turisztikai megújulása – a fesztiválok programjaival – garantálhatja a természeti, ökológiai, gazdasági és a társadalmi, népességdinamikai megújulást is.

A másik jelentős feszültség a látogatók mennyisége, szezonalitása és a gyenge infrastrukturális ellátottság között található. Tihany infrastruktúrája sokáig nem fejlődött, s a turizmus jelentős növekedése felszínre hozta az ellátottság hiányosságait, amelyek a közlekedés, az utak, a szolgáltatások területein megmutakoztak. Az infrastrukturális hiányosságok visszahatottak a programok, fesztiválok látogatottságára is (Bodrogai et al. 2017).

A dokumentumok és az interjúk eredményeinek összefoglalója

Fehérváracsurgói Károlyi-kastély

Az interjúalanyok közül többen hangsúlyozták, hogy a fejlesztéseknek integrált módon kell megvalósulniuk, amit „több lábbon állás”-nak neveztek. A kastély infrastruktúrájának, épületeinek fejlesztése egyúttal mindig valamilyen funkció hatékonyabb megvalósítását is szolgálja. A szállodai szobák bővítése, a nagyobb számú vendégcsoportok befogadása például összekapcsolódik a kulturális, tudományos programok fejlesztésével, gyakoribbá válásával.

Az egyik súlyponti tényező a rendezvények köre, a fesztiválok szervezése, a másik a tudományos kutatás és szolgáltatás, konferenciák, kiadványok stb., amelyhez megfelelő tudományos anyag áll rendelkezésre. A harmadik fontos területe a kastély tevékenységének az oktatás, amelyen keresztül szélesebb körű támogatói és kapcsolati hálót lehet kiépíteni, a negyedik pillér pedig a művészeti alkotó tevékenység.

A fenti súlypontokat támogathatják a különböző vállalkozási tevékenységek, mint pl. az esküvők, rendezvények, vállalati találkozók stb. A legfontosabb, amit hangsúlyozni kell, a szinergikus hatás megteremtése, hatékony kihasználása.

A megcélzott befogatói, látogatói kör elsősorban a társadalom művészeti, kulturális, gazdasági és politikai elit csoportjai, ami egybevághat a Károlyi-kastély küldetésével és az általa sugárzott arisztokratikus milióval. Ez egybeesik azzal a funkcióval, amelyet a menedzsment egységesen jónak tart.

Az interjúalanyok nagy hangsúlyt helyeztek a hazai és nemzetközi kapcsolatok megteremtésére, erősítésére. Ebből a szempontból sokat lehet még tenni, aminek persze megvannak a humán és a marketingfeltételei. Mindenesetre komoly előrelépés az e tényezőben mutatkozó érdemi változás nélkül nem, vagy alig várható.

Az interjúkból is kiderül, hogy a fesztiválokat nem lehet a környezetük sajátosságaitól elkülönítve értékelni. A fehérváracsurgói Károlyi-kastély esetében jól látható, hogy a fesztiváloknak erősíteniük kell a kulturális örökség intézményének alapvető funkcióit, amelyek azt is meghatározzák, hogy kiknek szól, kiket szólít meg a rendezvény.

A Károlyi-kastély esetében a látogatókat vonzó tényezőket – mint például a fesztiválok és más programok – kell erősebben fejleszteni, különösen akkor, ha a tervezett ingatlanfejlesztések megvalósulnak. Az elért látogatószám kétségtelenül a menedzsment nagy erőfeszítéseinek az eredménye, de még kevésnek mondható. Tekintettel a tihanyihoz képest igen korlátozott potenciális látogatószámra, a vonzó faktoroknak és a hozzájuk kapcsolódó marketingnek igen komoly szerepe van, ha kialakul majd az

a programkínálat, tevékenységdiverzifikáció és hálózatépítés, amely találkozik az elit csoportok kulturális igényeivel.

Tihany

Tihany új turisztikai elképzelések alapján – helyesen érzékelve az új kihívásokat és a Balaton térségében megjelenő versenytársak mozgását – olyan egyedi koncepciót dolgozott ki, amelyet nehéz lenne követni, másolni. A félsziget természeti, ökológiai, történeti, kulturális és szakrális erőforrásait egyesítő elképzelés megerősíti Tihany helyzetét a Balaton térségében, s egyben jelentős előrelépést jelent nemzetközi vonatkozásban is.

A legfontosabb szereplők, az önkormányzat és TDM szervezete, a kulturális intézmények és a vállalkozások számos tekintetben hasonlóan látják a turizmus lehetőségeit és nehézségeit a településen. Néhány esetben azonban kiütköztek az eltérő érdekeknek megfelelő viselkedések, törekvések is, amelyeket sokszor nehéz koordinálni. Ilyen téma például a szezonális kérdése. Minden szereplő jól látja, hogy sikeres tevékenységük egy másik területen lévő tevékenység sikeréhez is hozzájárul. Így van ez a település és a Nemzeti Park esetében a meglévő érdekütközések ellenére is. Tihany jól látta meg azt, hogy tervei eléréséhez szükséges más területek fejlesztése is, mint például a szántódi komplexitő és szolgáltatásainak modernizálása.

Tihany turisztikai koncepciója nem egyszerűen turisztikai fejlesztést irányoz elő, hanem a területnek, mondhatni a térségnek a fejlesztését is, s mindezt alárendelve annak a vízióknak, amely az előző oldalakon megfogalmazott gondolatokban megjelenik.

Itt is, mint azt korábban Fehérvár-surgó esetében már jeleztük, a vonzó faktorok sokaságát tapasztalhatjuk, amelyek között nem lényegtelen a különböző rendezvények, fesztiválok szerepe. Az ösztönző faktorok a látogatók kulturális háttérében, jellemzőiben, szokásaiban keresendők. Ha az interjúkban említett és a dokumentumokban látható fejlesztések megvalósulnak, valószínűleg tisztul majd a kép a fesztiválok vonatkozásában is. Kimondva-kimondatlanul ugyanis a fejlesztések együtt fognak járni azzal, hogy egyes társadalmi csoportok, rétegek sokkal pozitívabbnak fogják ítélni azokat, mint mások (Kulcsár et al. 2017).

Fesztiválturizmus és fesztivál-gazdaságtan

A szakirodalom, a felhasznált dokumentumok, valamint az interjúk egyaránt világossá tették, hogy fesztiválok sajátos helyzetet foglalnak el ebben a kapcsolatban. Ma már a kulturális örökség köré szerveződő fesztiválok egyre inkább olyan szerepet töltenek

be, amely erősíti a kulturális turizmust és a hozzá kapcsolódó fesztiválgazdaságot. Felhívjuk a figyelmet három fontos dimenzió egymásba fonódására (lásd 3. ábra):

3. ábra: A fesztiválok elhelyezése a kulturális örökség összefüggésében

Forrás: Saját ábra

Egy kulturális örökség fesztiváljai tehát nem lehetnek öncélúak, nem csupán az üzleti megfontolások kerülnek középpontba. Ha a fehérvárcsurgói példát vesszük, világosan látható, hogy a különböző, a helyszínhez kötődő fesztiválok szervezése, a marketing, az üzleti megfontolások mellett a szervezőknek képviselniük kell azt a stratégiát is, amely a helyszín, a kastély és környezete jellegzetes vonásait, az azokra vonatkozó víziót sugározza. A kastély és környezete, mint kulturális örökség, tartalmaz olyan értékeket, amelyek megjelennek a különböző fesztiválok programjaiban, konferenciákon, hangversenyeken, virág- és dísznövény-bemutatókon, valamint a kastélytúrákon. Mindezeknek alárendelve megjelenik a vendégfogadás és más turisztikai tevékenységek. Természetesen a gazdasági, üzleti szempontok hatékonyabb érvényesülése érdekében szükség van komoly fejlesztésekre. Ezek közül említhetnénk a nemzetközi kapcsolatból eredő programokat és a hozzájuk köthető fesztiválokat. A nagyobb volumenű, akár nemzetközi tudományos konferenciákat kísérő fesztiválok ebben az esetben hatékonyabban beépülnének a kulturális örökség sajátos vonásait reprezentáló és sajátos hangulatot, történelmi, kulturális értékeket sugárzó épületekbe, környezetbe.

Hasonló a helyzet Tihany esetében is. A fesztiváloknak nemcsak az alapvető turisztikai koncepcióba kell illeszkedniük, hanem más szempontokból is hozzá kell járulniuk a célok megvalósításához. Korábban említettük, hogy a fesztiválok „kivonultak” a szabadba, most pedig azt húzzuk alá, hogy az őszi, téli és tavaszi időszakban „bevonulhatnak a fedél alá”, azaz nyújtani kell valamit a nem nyári vendégeknek is. Valami

olyasmint, amely azokat az értékeket képviseli, amelyek a „Tihanyi legenda” célkitűzéseihez tartoznak. Ha ez így megvalósul, akkor egy egységes koncepció alapján nemcsak a rendezvényeket kell egy integrált rendszerbe foglalni, hanem azokat a tevékenységeket is, amelyek biztosítják érvényesülésüket, hatékonyságukat – például a marketing, a PR és más szolgáltatások.

Összefoglaló és ajánlások

A tanulmány célja az volt, hogy a fehérvárcsurgói Károlyi-kastély és Tihany példáján megvizsgálja a fesztiválok szerepét, jelentőségét a kulturális turizmus alakulásában. A vonatkozási pontot két olyan helyszín jelentette, amelyek szoros összefüggésben vannak az épített örökséggel. A Károlyi-kastély Fehérvárcsurgó település legjelentősebb vonzerejének tekinthető, Tihany esetében pedig a félsziget számos vonatkozásban megjelenítője a nemzeti kulturális örökségnek – így tehát a tanulmány ugyanabban a témakörben két egymástól lényegesen eltérő helyszín összehasonlító vizsgálatát végezte el.

A nemzetközi és hazai szakirodalom, a vonatkozó dokumentumok és az elkészített interjúk elemzése alapján a tanulmány a következőket hangsúlyozza.

- A fesztiválgazdaság elemzésénél egyaránt figyelembe kell venni a gazdasági, a környezeti és a társadalmi megterülés dimenzióinak közvetlen és közvetett tényezőit.
- A „Tihanyi legenda” turisztikai koncepció két alapvető szempontból is helyesen határozza meg a fesztiválok, a kulturális események és a turisztikai stratégia viszonyát. Az egyik szempont a szemlélet komplexitása, amely a fesztiválokat a helyre jellemző alapvető turisztikai értékeknek rendeli alá, a másik a minőségi és családi turizmust helyezi a középpontba.
- A fehérvárcsurgói Károlyi-kastély esetében a fesztiválok ugyan kevésbé „helyhez kötöttek”, de jellegükben illeszkednek a hely szelleméhez. Ha és amennyiben a kastélyegyüttes integrált fejlesztése teljes egészében megvalósul, kiteljesedhet a „magaskultúrához” kötődő funkciója, és a fesztiválok, kulturális események erősítik az egyéb – pl. tudományos, oktatási tevékenység, konferenciaturizmus – funkciók sikeres megvalósulását.
- A Károlyi-kastély esetében a jövőben megfontolandó két koncepcióelem jelentős erősítése, mindkettő a funkciók kiszélesítésére vonatkozik az alapvető jelleg fenntartásával: egyrészt a nemzetközi hálózatosodás jelentős erősítése s ehhez a feltételek megteremtése, másrészt a vállalkozások kiszélesítése összekapcsolva az alapvető kulturális funkciókkal.

A legfontosabb ajánlások a fejlesztések számára a következők:

- Az infrastrukturális fejlesztések és a turisztikai koncepció, benne a fesztiválok, kulturális események további harmonizálása.
- A humán erőforrások jelentős fejlesztése.
- A marketingtevékenység erősítése.
- A jelentős kulturális és gazdasági szereplők együttműködésének erősítése.
- A nemzetközi és hazai hálózatokhoz való kapcsolódás jelentőségének fokozása.
- Erősíteni kell a fesztiválok és a kulturális események kreatív jellegét, amely az alapvetően közvetített értékeknek megfelelően kibővíti az aktív, a részvételre hangsúlyt helyező eseményeket.
- A fesztiválok, kulturális események rendszeres hatásvizsgálata, összefüggésben a turisztikai fejlesztési koncepció célkitűzéseivel.

Összefoglalva, a fesztiválok körülményeit (tartalmát, kapcsolódását, időrendjét) alá kell rendelni a helyre vonatkozó turisztikai stratégiának annak érdekében, hogy azok a stratégiában kiemelt értékeket erősítsék, szolgálják. Csak így képzelhető el, hogy Tihany és a Fehérvárcsurgón lévő Károlyi-kastély be tudja tölteni azt a szerepet, amelyre történelme alapján hivatott. Másként fogalmazva, a fesztiválokat határozottabban kell kötni a helyszínhez és egymáshoz olyan háttérrel, amely egységesen kezeli a gazdasági, művészeti, természeti és kulturális értékeket. Világossá kell tenni, hogy Tihany vagy a fehérvárcsurgói Károlyi-kastély nem csupán érdekes és fontos mozaikok együttese, hanem egységes és egész turisztikai rendszer.

Felhasznált irodalom

- Adongo, R. – Seongseop, (Sam) K. - Elliot, S. (2019). “Give and take”: A social exchange perspective on festival stakeholder relations. *Annals of Tourism Research*, 75, 42–57. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.12.005>.
- Angeloni, S. (2013). Cultural Tourism and well-being of the local population in Italy. *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, (8)3, 17–31.

- Bodrogai L. – Kulcsár L. – Vizi I. (2016). Kulturális örökség és turizmusmanagement: a helyreállított fertői Esterházy-kastély térségi szerepéről alkotott vélemények a gazdasági szereplők körében. *Gazdaság és Társadalom*, 1, 59–75. <https://doi.org/10.21637/gt.2016.1.05>.
- Bodrogai L. – Vizi I. – Kulcsár L. (2017). Az örökségturizmus résztvevői és a kulturális örökség látogatóinak információforrásai a fertői Esterházy-kastély példáján. *Tér – Gazdaság – Ember*, (5)1, 79–94.
- Florida, R. (2004). *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*. Basic Books.
- Florida, R. (2005). *Cities and the Creative Class*. London: Routledge.
- Halfacree, K. H. (1993). Locality and social representation: Space, discourse and alternative definitions of the rural. *Journal of Rural Studies*, (9)1, 23–37. [https://doi.org/10.1016/0743-0167\(93\)90003-3](https://doi.org/10.1016/0743-0167(93)90003-3).
- Halfacree, K. H. (1995). Talking about rurality: Social representations of the rural as expressed by Residents of six English Parishes. *Journal of Rural Studies*, (11)1, 1–20. [https://doi.org/10.1016/0743-0167\(94\)00039-c](https://doi.org/10.1016/0743-0167(94)00039-c).
- Hartley, J. (2004). Cultural tourism in Utah. In Stanley, D. (ed.): *Utah Folklore*. Utah University Press, 240–245. <https://doi.org/10.2307/j.ctt46nxj8.30>.
- Huibin, X. – Marzuki, A. – Razak, A. (2012). Protective development of cultural heritage tourism: The case of Lijiang, China. *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, (7)1, 39–54.
- Jordan, J. (2015). Festivalisation of Cultural Production. 23rd Annual Conference: The Ecology of Culture: Community Engagement, Co-creation, Cross Fertilization. ENCATC, The European Network on Cultural Management and Policy. Lecce Italy, 244–255.
- Kulcsár L. – Brown, D. L. (2005). Modernizáció és vidékfejlesztés. *Korunk*, (16)4, 10–15.
- Kulcsár L. (2017). *A vidékfejlesztés elméleti megközelítése: Regionális és kulturális összefüggések*. Kolozsvár: Kriterion Könyvkiadó.
- Kulcsár, L. – Bodrogai, L. – Vizi, L. (2017). Tourism development and cultural heritage: The stakeholders' opinion on the role of the restored Esterházy Palace in Western Hungary. *Economic Thought and Practice*, (26)2, 813–827.
- Kulcsár, L. – Brown, D. L. – Madarász, I. (1996). Dimensions of Rural Diversity in Hungary. In IX. World congress of rural sociology, 1–16. IRSA Bucharest.
- Larsen, J. – J. O. Bærenholdt (2019). Running together: The social capitals of a tourism running event. *Annals of Tourism Research*, 79, 102788. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2019.102788>.

- Négrier, E. (2015). Festivalisation: Patterns and limits. In Newbold, C. – Maughan, C. – Jordan, J. – Bianchini, F. (eds.): *Focus on Festivals: Contemporary European Case Studies and Perspectives*. Oxford: Goodfellow Publishers Ltd, 18–27.
- Obádovics, Cs. – Kulcsár, L. (2004). The Human Development Index in rural Hungary: Territorial inequalities. *Gazdálkodás*, (48)8, 26–37.
- Obádovics Cs. (2017). *A Balaton kiemelt üdülőkörzet népesség-előreszámítása, 2016–2062*. Budapest: KSH Népességtudományi Kutatóintézet, 39.
- Gustafsson, C (2009). A trading zone for built cultural heritage aiming at regional sustainable development. PhD Dissertation. Jönköping International Business School.
- European Cultural Heritage Strategy for the 21st century (2018). Council of Europe, May. 84.
- MacLeod, N. E. (2006). The placeless festival: Identity and place in the post-modern festival. In Picard, D. – Robinson, M. (eds.): *Festivals, Tourism and Social Change: Remaking Worlds*. Clevedon: Channel View Publications, 222–237.
- Maggiore, G. – Vellecco, I. (2012). Cultural districts, tourism and sustainability. In Kasimoglu, M. – Aydin, H. (eds.): *Strategies for Tourism Industry – Micro and Macro Perspectives*. Rijeka: InTech. <https://doi.org/10.5772/38566>.
- Wassler, P. – Nguyen, T. H. H. – Mai, L. Q. – Schuckert, M. (2019). Social representations and resident attitudes: A multiple-mixed-method approach. *Annals of Tourism Research*, 78, 102740. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2019.06.007>.
- Wood, C. (2019). Festival visiting, voluntary risk and positive health. *Annals of Tourism Research*, 76, 323–325. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.08.001>.

Felhasznált dokumentumok

- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja. Konceptió 2014–2030. I–II–III–IV. kötet. 2014.
- Tihany 2030. A Tihanyi-félsziget hosszú távú turisztikai célú fejlesztése. Tihanyi Legenda Program. 2018.
- Tihany 2030. A Tihanyi-félsziget hosszú távú turisztikai fejlesztése. A Tihanyi Legenda Program. A Kormányelőterjesztés indokolása.
- Magyarország turizmusának alakulása 2016-ban a végleges adatok szerint. Magyar Turisztikai Ügynökség 2017.
- A magyar lakosság belföldi és külföldi utazásai 2016-ban – A KSH keresletfelmérésének adatai alapján – Magyar Turisztikai Ügynökség 2017.

A magyar háztartások utazási jellemzői, 2016. Kivonat. Magyar turisztikai Ügynökség 2017.

Flash Eurobarometer 432. Preferences of Europeans towards tourism. 2016. European Commission.

Travel & Tourism. World Economic impact 2016. WTTC. 2117.

European Tourism – Trends & Prospects. Q2/2017. Tourism Economics.

Tihany az ökológia, kultúra és rekreáció félszigete. Turisztikai fejlesztési koncepció 2016–2017.

MELLÉKLET

Turisztikai interjúvázlat

Fehérváracsurgó Károlyi-kastély

Előzmények, a jelenlegi helyzet és a jövőkép

1. Mondja el röviden a Károlyi-kastély helyzetében bekövetkezett változásokat 1990 után.
 - a) Melyek voltak a kastély által betöltött tervezett és megvalósult funkciók?
 - b) Mi volt a szerepe e funkciók kialakításában és megvalósulásában a legfontosabb szereplőknek? (Károlyi család, helyi önkormányzat, a Magyar Állam különböző szervezetei, Európai Unió stb.)
2. A kastély földrajzi helyzetéből következően milyen előnyöket és hátrányokat lát a jövőbeni fejlődés megvalósulásával kapcsolatosan?
 - a) Kapcsolatok a környező településekkel, Budapesttel, külfölddel.
 - b) A látogatószám alakulása földrajzi metszetben.
3. Milyen fejlesztési irányt, irányokat tartana fontosnak a jövőben?
 - a) A látogatószám növelése szempontjából milyen népességcsoportokat tartana jelentősnek?
 - b) Milyen irányba fejlesztené a programkínálatot?
 - c) Milyen irányban fejlesztené a kapcsolatokat?
 - d) Fontosnak tartaná egy örökségturisztikai kulturális programokat kínáló kastély-hálózat létrehozását és közös tevékenységét?

- e) Milyen infrastrukturális fejlesztéseket tartana szükségesnek?
 - f) Milyen intézményi, szervezeti fejlesztéseket tartana szükségesnek?
4. Milyen projekteket javasolna megvalósítani a hosszú távú fenntartható fejlődés, működés érdekében?
 5. Mik a források vonzásának feltételei, a megcélzott források?
 6. Milyen jövőképet képzel el a kastélyra és környékére vonatkozóan? Milyen feltételek mellett válhatna valóra?

Turisztikai interjúvázlat

Tihany

Előzmények, a jelenlegi helyzet és a jövőkép

1. Hogyan jellemezné a turizmus jelenlegi helyzetét Tihanyban?
 - a) Milyen pozitívumokat emelne ki?
 - b) Milyen problémákat, nehézségeket lát?
2. Vegyük sorra a nehézségeket és a pozitívumokat Tihany és környéke vonatkozásában az egyes erőforráscsoportok szerint:
 - a) természeti erőforrások (problémák, pozitívumok)
 - b) környezet védelme (problémák, pozitívumok)
 - i. hogyan lehetne a környezetre irányuló nyomást csökkenteni
 - c) az infrastrukturális erőforrások vonatkozásában (problémák, pozitívumok)
 - i. milyen fejlesztéseket tart célszerűnek
 - ii. milyen intézményi változásokat, fejlesztéseket tart szükségesnek
 - d) gazdasági erőforrások (problémák, pozitívumok)
 - i. a gazdasági erőforrások területén milyen változtatások kellenének, illetve várhatóak
 - e) kulturális, történeti, szakrális erőforrások (problémák, pozitívumok)
 - i. milyen fejlesztések, programok lennének célszerűek
 - f) emberi erőforrások (problémák, pozitívumok)
 - i. a lakosság és a turisták viszonya
 - ii. a nyaralók és a látogató turisták viszonya
 - iii. a lakosság öregedése, társadalmi szerkezete, elvándorlás, beköltözés
 - iv. munkaerőkérdések.

3. Tihanyra jelenleg is egy meglehetősen szűk időszakra igen jelentős turisztikai nyomás nehezedik. Hogyan lehetne változtatni ezen a helyzeten véleménye szerint? Hogyan lehetne enyhíteni a szezonálisból eredő problémákat?
4. Tihany hosszú távú turisztikai fejlesztési koncepciója közel egymillió látogatóval számol egy évtized múlva. Mennyire van felkészülve erre a félsziget, a lakosság, az intézmények? Milyen változtatások kellenének?
5. Miből állna a minőségi turizmus fejlesztése Tihany esetében? Mit jelent a turizmus integrált fejlesztése Tihany és környéke esetében?
6. A kulturális, művészeti, szakrális és ökológiai turizmus nem a klasszikus tömegturizmus keretébe tartozik. Összeegyeztethető ez a prioritás a nagyobb látogatószámmal, a látogatók számának növelésével, mint prioritással?
7. Mi különbözteti, különböztetné meg Tihany és mondjuk Balatonfüred és más környékbeli települések turizmusát?
8. A nem part menti települések miképpen kapcsolódnának Tihany turizmusfejlesztéséhez?
9. Milyen marketingstratégiát és intézkedéseket tartana szükségesnek?
10. Milyen visszacsatolási, monitorozási intézkedések, lehetőségek megvalósulását tartaná szükségesnek?